

MODALITĂȚI DE VALORIFICARE A ÎNVĂȚĂRII PRIN COOPERARE LA LECȚIILE DE DEZVOLTARE PERSONALĂ ÎN CLASELE PRIMARE

Liliana SARANCIUC-GORDEA, dr. conf. univ.

Catedra PÎP, UPS „Ion Creahgă” din Chișinău

Rezumat. Articolul dat abordează aspectele teoretice, metodologice și normative de învățare prin cooperare la lecțiile de Dezvoltare personală în clasele primare prin strategii interactive de grup.

Abstract. This article addresses the theoretical, methodological and normative aspects of cooperative learning to personal development lessons in primary classes through group interactive strategies.

Societatea contemporană, marcată de profunde transformări și afectată de numeroase probleme, încearcă soluționări, modificări de paradigme în toate domeniile, inclusiv în cel educațional. Ritmul alert de dezvoltare, progresele fără precedent în știință și tehnică, informatizarea și automatizarea în toate domeniile, globalizarea economiei, contradicțiile puternice din viața economică, politică, socială, culturală, impun noi politici educaționale.

Actuala criză economică generează vii dezbateri referitoare la politica Uniunii Europene în domeniul concurenței, al competiției și al cooperării, la dispariția de pe piață a firmelor necompetitive, a micilor concurenți și a celor cu performanțe scăzute.

Devine necesară o revizuire a manierei de abordare a relației cooperare-competiție în școli, astfel încât elevii formați concomitent în spiritul cooperării cu ceilalți, dar și în spiritul cultivării competențelor personale, al performanțelor individuale și al aspirațiilor înalte, să obțină rezultate mai bune pentru echipa profesională în care se vor integra, precum și succes individual în orice domeniu de activitate (Ș. Lungu, 2014) [1, p. 4].

Sistemele de instruire inteligente clasice (I. Chișescu, H. Georgescu, V. Preda, 2005) sunt proiectate pe baza strategiei pedagogice individuale, „tutor-tutee”, în care sistemul joacă rolul de expert (tutor), iar elevul joacă rolul (tutee) celui care asimilează informația prezentată pe parcursul sesiunilor de învățare. Aceste sisteme aveau ca scop reproducerea comportamentului unui tutor uman inteligent (competent), care poate să își adapteze predarea în funcție de ritmul de învățare a elevului. Predarea individualizată trebuia să ia în considerare cunoștințele anterioare ale elevului, reacțiile sale și progresele realizate în urma interacțiunii cu sistemul. În aceste cazuri, controlul este deținut de către sistem, și nu de către elev. Aceste sisteme neglijau aspectul socio-cultural al procesului de învățare [2].

În ultimul deceniu se poate remarca o tendință de modificare a strategiilor pedagogice, cu scopul de a încorpora în mediul instrucțional o componentă socială și de grup: inspirate din dialogul *Socratic* și din cercetările didactice, strategiile pedagogice care au la bază noțiunile de negociere și argumentare capătă o importanță deosebită.

Tendința aceasta a apărut atunci când, în urma folosirii în activitatea didactică curentă a unui sistem de asistare a învățării, s-au observat schimbări de comportament atât la elevi cât și la profesori. Analizându-se rezultatele utilizării sistemului, s-a ajuns la o concluzie surprinzătoare: utilizarea sistemului în practica pedagogică curentă a produs modificări de comportament social la actorii (profesori și elevi) participanți la experiment. Profesorii au

adoptat un stil de lucru mai cooperant, iar elevii și-au mărit eforturile de a rezolva problemele propuse de sistem, ceea ce a fost o schimbare benefică. S-a observat și o creștere a spiritului de competiție între elevi, fața de clasele unde se folosea stilul de predare obișnuit.

Deoarece prin intermediul sistemului de instruire asistată fiecare elev putea progresa în învățare după ritmul propriu, dar putea observa în același timp și rezultatele obținute de colegii săi, între elevi s-a declanșat o adevărată întrecere. S-a constatat de asemenea că notele atribuite de profesori nu mai reprezentau nivelul de cunoștințe al elevilor, ci efortul investit de aceștia în însușirea cunoștințelor prezentate de mediul de instruire.

Acest gen de observații a condus la ideea că în proiectarea sistemului instrucțional trebuie luate în considerare atât contextul în care acesta va fi folosit, cât și opiniile grupului social care îl va utiliza. Această abordare poate fi considerată „democratică”, deoarece implică participarea decizională a viitorilor utilizatori la dezvoltarea sistemului instrucțional, în contrast cu stilul clasic, „dictatorial”, în care mediul de învățare este pur și simplu livrat utilizatorilor [idem, p. 3].

Aspectul esențial prin prisma dată, este că pune accentul în principal pe satisfacerea nevoilor elevului, le oferă elevilor o mai mare autonomie, îi face pe elevi responsabil pentru propriul proces de învățare devenind căutători activi de cunoaștere. Ei nu se mai bazează pe profesorul care să le deschidă mintea și să le-o umple cu cunoștințe în timp ce stau pasivi în sala de clasă. Ei folosesc posibilitățile de învățare care li se oferă, caută alte modalități de învățare, iar dacă aceasta nu dă rezultate, cer ajutorul și îndrumarea profesorilor - însă nu pur și simplu pentru răspunsuri de-a gata. În acest context școala trebuie să ofere elevilor posibilitatea dobândirii unei experiențe sociale, constructive, bazată pe cooperare și colaborare în rezolvarea problemelor vieții și care asigură conviețuirea într-o lume pașnică [3, p. 23].

Elevii (M. Bocoș, I Cerghit, E. Dulamă, I. Dumitru, R. Iucu, H. Siebert) trebuie să-și dezvolte abilitatea de a soluționa eventualele conflicte în mod constructiv. Acest obiectiv se poate realiza prin promovarea în școli a învățării bazate pe cooperare. Învățarea prin cooperare este un principiu, o strategie educațională a cărei eficiență este tot mai mult apreciată.

Din perspectiva învățării prin cooperare metodele adecvate care să potențeze funcționalitatea minții să stimuleze capacitatea ei de explorare și descoperire, analiză și sinteză, raționare și evaluare (E. Dulamă, M. Mihăescu, I., Dan, L.-C., Oprea, J.L. Steele, K.S. Meredith, Ch. Temple) sunt instrumente acționale și procedurale eficiente în raport cu unele obiective precise; stimularea și dezvoltarea gândirii critice constructive și eficiente a elevilor.

Actualmente, *Curriculumul Național Învățământul primar* (2018) promovează strategii didactice (inter)active, a învățării experiențiale, a elementelor de învățare prin sarcini, prin proiecte, studii de caz, în combinație judicioasă cu strategii consacrate pentru

vârsta școlară mică: ludice, conversative, exersative etc.; susține proiectarea și realizarea strategiilor originale de predare-învățare și evaluare, optând pentru tehnici și metode variate [4, p. 7-8].

Valorificarea activ-participativă a metodelor didactice (inter)active cu o reală valoare activ-formativă asupra personalității elevilor la disciplinele școlare este vizată prin elementul de noutate - noua *Arie* curriculară *Consiliere și dezvoltare personală* ce include disciplina obligatorie *Dezvoltare personală* (DP în continuare).

Această arie este inclusă în contextul direcției strategice de asigurare a calității învățământului general, a necesității ajustării politicilor curriculare la standardele educaționale naționale și internaționale, pentru asigurarea continuității reformelor curriculare, în vederea valorificării profilului de formare al absolventului prin prisma finalităților educaționale și a sistemului de competențe-cheie, specificate în art.11 al *Codului educației al Republicii Moldova* la nivel de *Plan-cadru pentru învățământul primar* pentru anul de studii 2018-2019 [5].

Realitatea instruirii din Republica Moldova este încă puternic dominată de experiențele de învățare reproductivă. Încă sunt frecvente așteptările cadrelor didactice pentru răspunsurile exacte ale elevilor. Din păcate această realitate este dominantă în contextul unei reforme curriculare permanente care reclamă prioritatea caracterului formativ al procesului instructiv-educativ, participarea directă a elevului la propria formare. Această situație este întreținută și de modul și nivelul de pregătire al cadrelor didactice în domeniu și de aici accentul pe care îl pun pe transmiterea de cunoștințe, de reguli, de modele.

Decalajul constatât își poate găsi rezolvarea în formarea în rândul cadrelor didactice a unei noi concepții asupra predării, concepție care nu exclude paradigma behavioristă, ci o îmbină progresiv cu cea constructivistă astfel încât treptat să se treacă de la paradigma predării-transmitere la paradigma predării-construcție.

Rolul școlii definit prin formarea pentru viață nu poate fi redus la învățarea științei în mod tradițional prin dirijare. Învățarea este un act construit, iar pentru a încuraja acest efort elevii trebuie să fie implicați în actul învățării, să constate, să formuleze, să analizeze, să comunice, să interpreteze, să exemplifice. Toate acestea se vor realiza sub îndrumarea și cu sprijinul cadrului didactic.

Anume fațeta paradigmei predării-construcție prin noile cerințe curriculare (2018) la disciplina DP, ne determină să punem accent pe modalitățile oportune de valorificare a învățării prin cooperare în clasele primare și anume pe metodele didactice din perspectiva învățării prin cooperare.

Metodele interactive de grup (R. Gagne, J. Piaget, A. Pare, L. Pelletier, I. Cergit, J.L. Steele, K.S. Meredith, Ch.. Temple, T. Cartaleanu, O. Cosovan, L. Scifos, R. Solovei) determină și stimulează munca colaborativă desfășurată de cei implicați în activitate (elevii), în cadrul careia toți „vin” (participă) cu ceva și nimeni nu „pleacă” cu nimic. Profitul este atât al grupului (soluționarea problemei, găsirea variantei optime), cât și al fiecărui individ

în parte (rezultatele obținute; efectele apărute în planurile cognitiv, emoțional-afectiv, comportamental; o învățare nouă):

- a. Metode de predare-învățare interactivă în grup (Metoda predării/învățării reciproce; Mozaicul; Metoda turneelor între echipe; Metoda „Schimbă perechea”; Metoda piramidei sau metoda bulgărelui de zăpadă).
- b. Metode de fixare și sistematizare a cunoștințelor și de verificare (Tehnica florii de lotus, Pălării gânditoare).
- c. Metode pentru dezvoltarea abilităților de comunicare și relaționare (Jurnalul cu dublă intrare; Eseul de cinci minute; Termeni cheie / Termeni dați în avans).
- d. Metode de cercetare în grup (Proiectul; Metoda activității cu fișele).

Astfel, valorificarea învățării prin cooperare la lecțiile de DP în clasele primare prin prisma metodelor interactive de grup vor dezvolta competențele de relaționare și cooperare la elevi.

În continuare venim cu unele exemple aplicative în direcția abordată, axate pe sugestiile recomandate de *Ghidul de implementare a curriculumului* (2018) la DP [6, p. 237-239] cu referire la metode și tehnici interactive, respectând variantele (Neweth și Watchler (1983), Doise și Mughg (1981), Brown și Wade (1987)) instruirii cooperante [apud, 7, p. 45]: Tehnologia învățării în echipă; Tehnologia învățării cooperante; Tehnologia „Învățăm împreună”; Tehnologia „Lucrul de cercetare în echipe”.

La subiectul tematic în cl. a III-a „Singular și în echipă”, vom opta pentru detalierea de conținut: forme de activitate - avantaje, dezavantaje și riscuri; oferirea șanselor egale tuturor elevilor de a-și exprima punctul de vedere în procesul de căutare a soluțiilor pentru o problemă ce privește întreaga clasă; desfășurat în etapa lecției *Reflecție* prin strategia de cooperare *Tehnica Cercul*, strategia de evaluare ECD: autoevaluare prin autoapreciere a calității lucrului realizat în grup; EFI de tip: de conținut și de tip: de activitate.

Ca sursă de documentare metodologică complementară celei curriculare putem accesa: G. Lemeni, L. Mihalca, C. Mih, Consiliere și orientare. Activități pentru clasele I-IV. Editura ASCR, Cluj-Napoca, 2005.

Desfășurare:

Activitatea se va desfășura cu elevii așezați în sala de clasă. Împreună cu elevii învățătoarea va stabili regulile de discuție în cerc: „Ocupați-vă locurile în cerc așa cum doriți”. În continuare se va propune elevilor, prin tragere la sorți, să identifice cine va începe discuția, apoi se va pune în mijlocul cercului un poster cu suport, pe care să fie scris din timp subiectul discuției și văzut bine din toate părțile.

Conversația va începe cu elevul care a câștigat la sorți și după acele de ceasornic se va ordona șirul vorbitorilor în sensul ales de comun acord. De asemenea, se va atenționa faptul că, elevii vor vorbi doar când le va veni rândul și doar dacă vor dori, iar cel ce nu va vrea să participe va spune „mă abțin” sau „pas”.

Pe parcursul discuției se va ține cont și de faptul să se abordeze numai subiectul pus în discuție. De asemenea elevii vor fi atenționați să nu critice părerile colegilor și să nu învinuiască pe nimeni.

Pe parcursul acestei etape, în funcție de timpul de care se va dispune și de dorința participanților de a-și expune părerea la subiectul dat, se va releva discuția în cerc. La intrarea în discuție, fiecare va se va oferi un minim. Personal învățătoarea va coordona discuția, dar nu-și va expune propriile opinii și nu va corecta pe nimeni. La încheiere vor fi trase concluziile unde fiecare elev va formula o deducție într-o singură propoziție.

Competențe dezvoltate (exersate) în această activitate: de lucru în echipa, cautare de informații, organizare, planificare și monitorizare a activității.

Bibliografie

1. Lungu Ș. Cooperare și competiție în context educațional. Aplicații la discipline pedagogice, învățământul liceal. Rezumat al tezei de doctorat. Cluj Napoca, 2014. 34 p. Disponibil la: <http://193.231.20.119/doctorat/teza/fisier/2344>.
2. Lucrările Conferinței Naționale de Învățământ Virtual: ediția a III-a, București, 28-30 octombrie, 2005. Software educațional/ed: I. Chițescu, H. Georgescu, V. Preda. București: Editura Universității din București, 2005. Disponibil la: http://fmi.unibuc.ro/ro/cniv_2005/volum/documente/pdf/sectiuneaA/14_15_stefanescu.pdf
3. Ionescu M. Demersuri creative în predare și învățare. Cluj-Napoca: Editura Presa Universitatea Clujeană, 2000.
4. Curriculumul Național Învățământul primar, 2018, disponibil la: https://mecc.gov.md/sites/default/files/curriculum_primare_05.09.2018.pdf
5. Planul-cadru pentru învățământul primar..., anul de studii 2018-2019, disponibil la: https://mecc.gov.md/sites/default/files/plan-cadru_2018-19_rom_rus_final_1.pdf
6. Ghidul de implementare a curriculumului, 2018, disponibil la: https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_curriculum_primare_rom_5.pdf
7. Avantajele învățării prin colaborare și cooperare, S. Petrovici-Guzun, 2006, p. 45, disponibil la: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Avantajele%20invatarii%20prin%20colaborarea%20si%20cooperare.pdf